Postavenie sociálneho pracovníka pri rozvode manželstva

Position of social worker in marriage divorce

Monika Dvořáková

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety Bratislava. Ústav Dr. Pavla Blahu Skalica. Katedra sociálnej práce Jána Havlíka

---

Recenzent/Review: Mgr. Jana Foralová

Submitted/Odoslané: 02. 10. 2021 **Accepted/Prijaté: 17. 09. 2021**

Abstrakt:

DVOŘÁKOVÁ, Monika: Postavenie sociálneho pracovníka pri rozvode manželstva [Bakalárska práca]/ Monika Dvořáková – Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety Bratislava. Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce Dr. Pavla Blahu Skalica. Katedra sociálnej práce. – Školiteľka: Mgr. Jana Foralová. Stupeň odbornej kvalifikácie: Bakalár sociálnej práce. – Skalica: Katedra sociálnej práce, 2021, 74 s.

Postavenie sociálneho pracovníka pri rozvode manželstva

Bakalárska práca sa zameriava na prácu sociálneho pracovníka s rodinou počas rozvodu manželstva. V teoretickej časti sme sa zaoberali rodinou, rozvodom, prácou kolízneho opatrovníka a prácou s rodinou zo strany sociálneho pracovníka. Sociálni pracovníci na Slovensku pri práci s rodinou využívajú najviac metódu rozhovoru a pozorovania, vďaka ktorým vedia klienta lepšie spoznať a pomôcť mu v ťažkej životnej situácii akou je rozvod. Zistené teoretické poznatky boli v práci testované pomocou dotazníkového výskumu, ktorého cieľom bolo zistiť záujem rozvádzajúcich sa partnerov o poskytnutie odbornej pomoci od sociálnych pracovníkov a taktiež ako sú respondenti spokojní s prácou kolízneho opatrovníka pri rozvode manželstva.

Kľúčové slová

Rodina. Rozvod. Sociálny pracovník.

Abstract:

DVOŘÁKOVÁ, Monika: Position of social worker in marriage divorce. [Bachelor thesis]/ Monika Dvořáková – University of Health and Social work of St. Elizabeth Bratislava. Faculty of Health and Social work Dr. Pavla Blahu

Skalica. Department od Social work. – Supervisor's: Mgr. Jana Foralová. Professional qualification level: Bachelor of Social work. – Skalica: Department od Social work, 2021, 74 s.

Position of social worker in marriage divorce

Bachelor thesis focuses on the work of a social worker with family during marriage divorce. In the theoretical part we dealt with family, divorce, work of a collision guardian and work with family by the Social worker. Social workers in Slovak at work with family use the most interview method and observation that allows the client better to know and help him in a difficult life situation such as divorce. The theoretical knowledge found were tested with questionnaire research, aimed at finding the interest of distributing partners to provide professional assistance from social workers and also such as respondents satisfied with the work of the collision guardian in the divorce of marriage.

Keywords:
Family. Divorce. Social worker.

4 VÝSKUM

Ako sme už v predchádzajúcich kapitolách načrtli, v našej práci sme sa najviac zameriavali na prácu s rodinou pred rozvodom a počas rozvodu. Konkrétne sme vyzdvihli prácu sociálneho pracovníka s rodinou a jeho postupy a metódy, ktoré najviac využíva pri svojej práci s takýmto klientom.

Hlavným cieľom tejto práce je analyzovať ako jednotlivci rodiny, najmä muž a žena vnímali rozvod ich manželstva a či počas rozvodu vyhľadávali odbornú pomoc prostredníctvom sociálnych pracovníkov.

Cieľ bude dosiahnutý prostredníctvom dotazníka, ktorý je zameraný na príčiny rozvodu manželstva, vyhľadávanie odbornej pomoci počas rozvodu a v konečnom dôsledku ako jednotlivý respondenti vnímali zastupovanie maloletého dieťaťa kolíznym opatrovníkom.

4. 1 Výskumný súbor

Výskumu sa zúčastnilo celkom 41 respondentov. Dotazník je určený pre rozvedených jedincov, ktorí si prešli celým rozvodovým procesom. Podľa nášho názoru sa bude zberom dát zaujímať viacej žien ako mužov, pretože ženy sú viacej otvorené a vedia svoje city prejavovať viac ako muži. Táto hypotéza sa nám aj potvrdila čo môžeme vidieť na grafe 1 Výsledky dotazníka – Dotazník pre prácu sociálneho pracovníka s rodinou počas rozvodu manželstva. Dotazníka sa zúčastnilo

26 žien a 15 mužov. Dotazníky boli respondentom distribuované online formou prostredníctvom e-mailov.

4.2 Výskumné metódy

V našej práci sme využili kvantitatívny výskum pre zber dát. Kvantitatívnu formu sme si vybrali preto, že mala pre nás väčší význam a umožnila nám osloviť väčší rozsah respondentov, vďaka metóde dotazníkov, čím sme získali viac odpovedí na otázky kladené v dotazníku. Dotazník bol anonymný a zameraný na cieľ práce. Skladal sa z dvanástich otázok, pričom prvá otázka bola demografického charakteru. Ďalej v dotazníku bolo uvedených deväť otázok s možnosťou výberu jednej odpovede a dve otázky, v ktorej respondent mohol odpovedať podrobnejšie a špecifickejšie sa vyjadriť k danej otázke. Vyplnenie dotazníka trvalo 3 – 5 minút.

4.2.1 Kvantitatívny výskum

Dotazníková otázka – Pohlavie

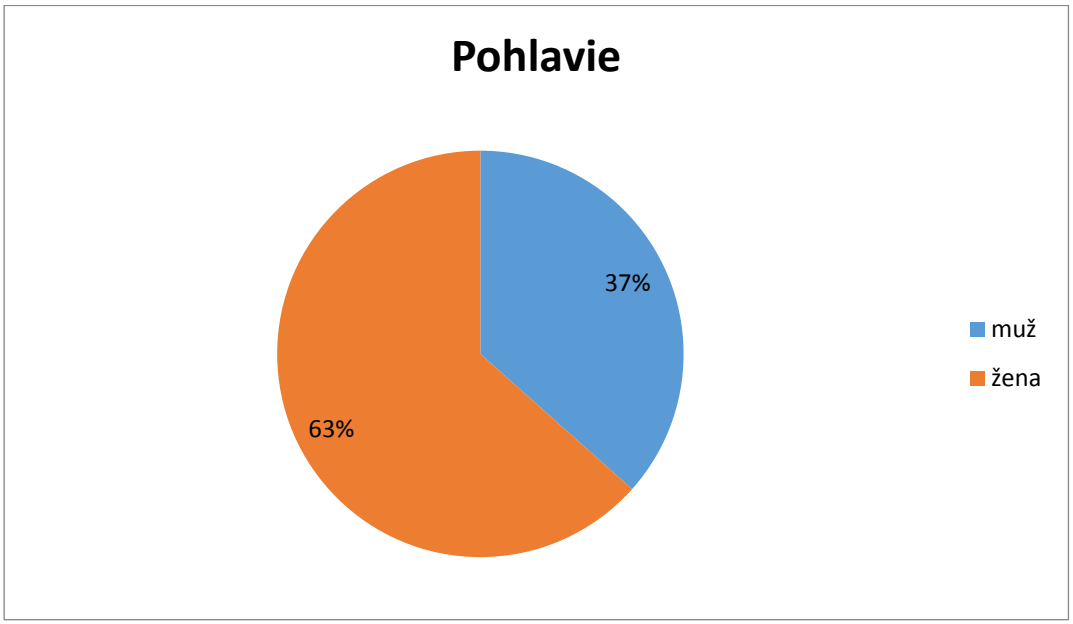

Graf 1: Výsledky dotazníka – Dotazník pre prácu sociálneho pracovníka s rodinou počas rozvodu manželstva (Zdroj: autor práce)

Dotazníková otázka – Kedy bolo Vaše manželstvo uzavreté?

Táto otázka bola položená ako otvorená otázka, kde jednotliví respondenti uvádzali rok uzavretia ich manželstva. Vzhľadom k tomu, že dotazník bol vekovo neobmedzený, ale podmienkou bolo, že už mali respondenti uzavreté manželstvo a následne boli aj rozvedení tak škála rokov kedy manželstvo mali uzavreté bola veľmi rôznorodá. Z tohto dôvodu sme zvolili rozsah rokov kedy bolo manželstvo uzavreté a tak sme vyhotovili graf.

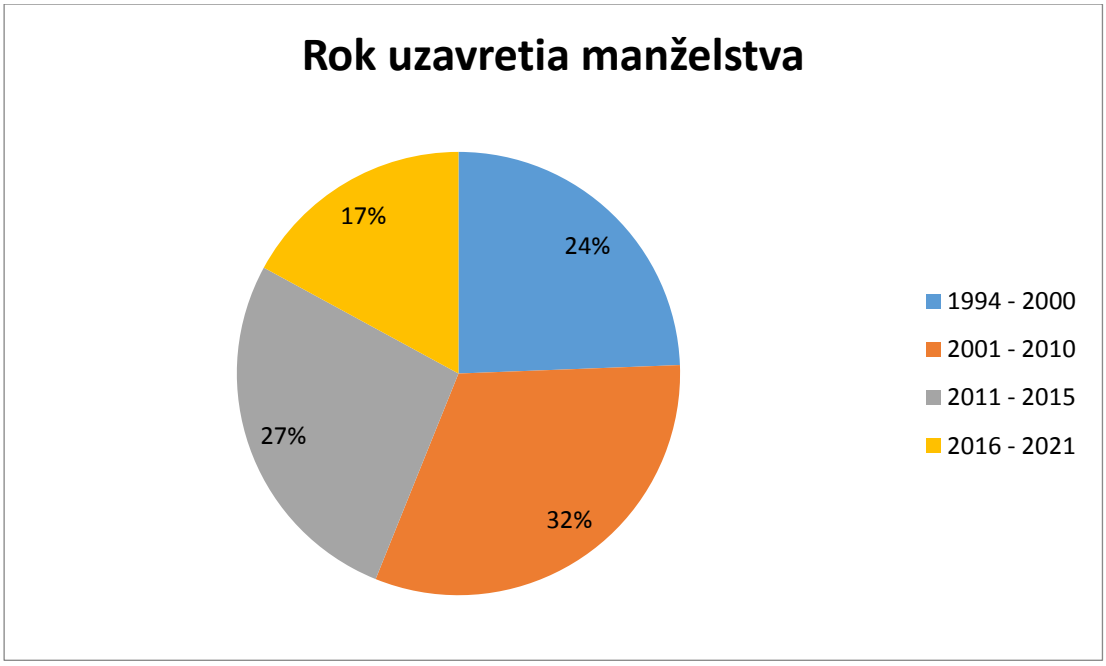

Graf 2: Výsledky dotazníka - Dotazník pre prácu sociálneho pracovníka s rodinou počas rozvodu manželstva (Zdroj: autor práce)

Z grafu môžeme vidieť, že respondenti sú prevažne už v zrelom veku a ich manželstvo bolo uzatvorené medzi rokmi 2001 – 2010. Čo aj podľa štatistického zisťovania tak bolo, pretože v roku 2004 bolo na Slovensku uzavretých takmer 28 000 sobášov a v roku 2008 až takmer 29 000 sobášov. Tesne za rokmi 2001 – 2010 boli roky 2011 – 2015 kde tiež sa uzatváralo veľa manželstiev. Za toto obdobie sa na Slovensku uzatvorilo v priemere ročne 25 500 sobášov, čo je menej ako roky pred tým.

Dotazníková otázka – Koľko trvalo Vaše manželstvo?

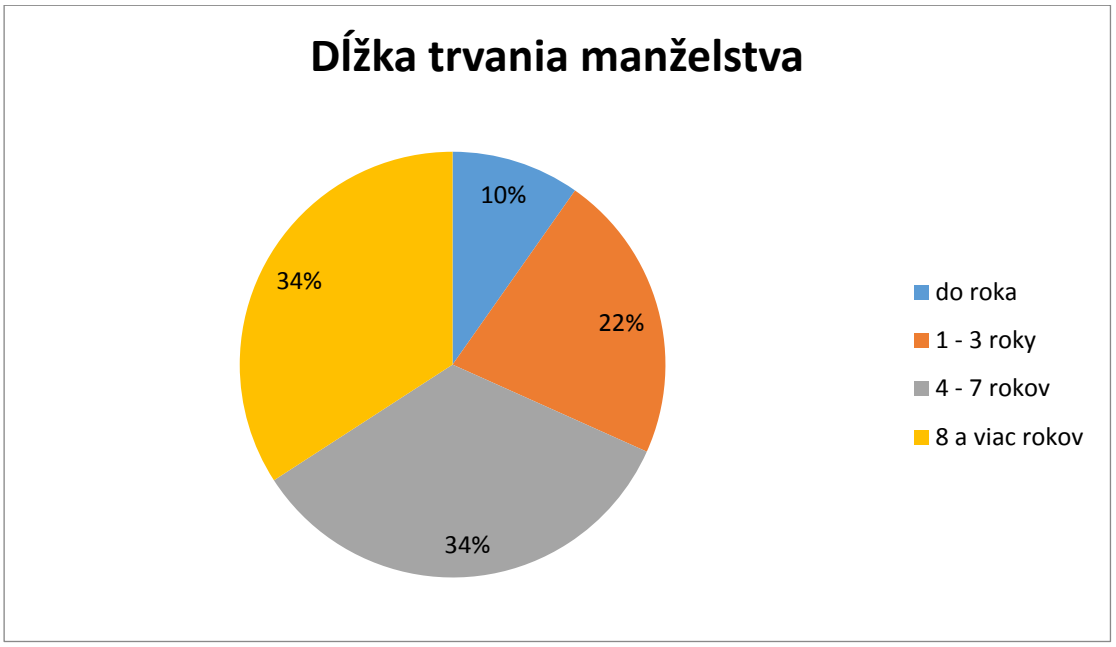

Graf 3: Výsledky dotazníka – Dotazník pre prácu sociálneho pracovníka s rodinou počas rozvodu manželstva (Zdroj: autor práce)

Respondenti najčastejšie odpovedali, že ich manželstvo trvalo 4 - 7 rokov a v rovnakom počte odpovedali, že ich manželstvo trvalo 8 a viac rokov, čo je v porovnaní s predchádzajúcou otázkou aj plnohodnotná odpoveď, keďže manželstvo uzatvárali prevažne v rokoch 2000 – 2010.

Dotazníková otázka – Čo bolo príčinou Vášho rozvodu?

Pri tejto otázke predpokladáme, že nevera jedného z manželov bude najčastejším dôvodom rozvodu manželstva.

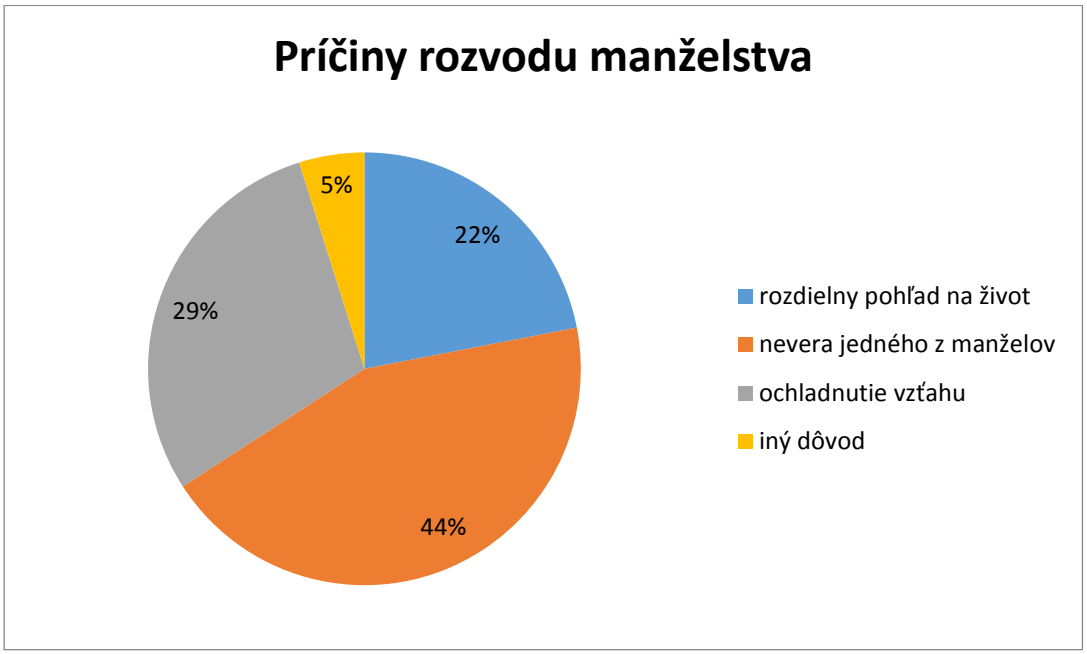

Graf 4: Výsledky dotazníka – Dotazník pre prácu sociálneho pracovníka s rodinou počas rozvodu manželstva (Zdroj: autor práce)

Z grafu vyplýva, že nevera jedného z manželov je jeden z najhlavnejších problémom väčšiny rozvodov, čo sme aj predpokladali. Druhý najčastejší dôvod na rozvod manželstva bolo ochladnutie vzťahu. Deväť respondentov uviedlo aj rozdielny pohľad na život a dvaja respondenti uviedli iný dôvod rozvodu, a to nezáujem o moju osobu a týranie.

Dotazníková otázka – Vek dieťaťa v čase rozvodu?

Predpokladáme, že deti sú vo veku 10 – 15 rokov počas rozvodu manželstva.

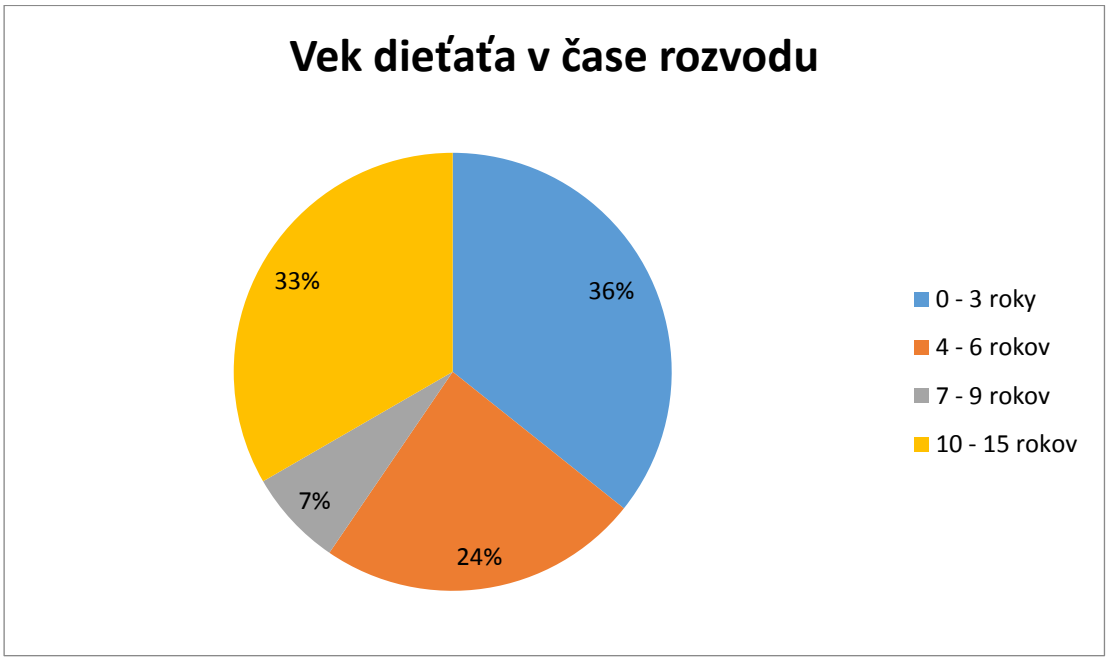

Graf 5: Výsledky dotazníka – Dotazník pre prácu sociálneho pracovníka s rodinou počas rozvodu manželstva (Zdroj: autor práce)

Toto tvrdenie sa nám nepotvrdilo. Podľa vyhodnotenia tejto otázky v dotazníku respondenti uvádzali, že vek dieťaťa v čase ich rozvodu bol 0 – 3 roky. Čo je podľa nás dosť nízky vek dieťaťa a taktiež je veľmi náročné pre matku dieťaťa ak ostane na celú výchovu sama. Druhým najčastejším vekom detí v čase rozvodu manželstva je 10 – 15 rokov, čo je v porovnaní s otázkou č. 3 kde sme sa pýtali koľko trvalo manželstvo respondentov aj adekvátny výsledok, pretože manželstvo jednotlivých respondentov trvalo 4 – 7 rokov alebo 8 a viac rokov, čiže dieťa vychovávali spoločne počas doby trvania ich manželstva.

Dotazníková otázka – Boli deti prítomné pri manželských sporoch a konfliktoch?

Niektorí rodičia majú tendenciu riešiť svoje spory hneď, bez ohľadu na to či sú deti priamo účastné pri hádke alebo nie. Sme toho názoru, že veľa rodín rieši spory aj pred deťmi.

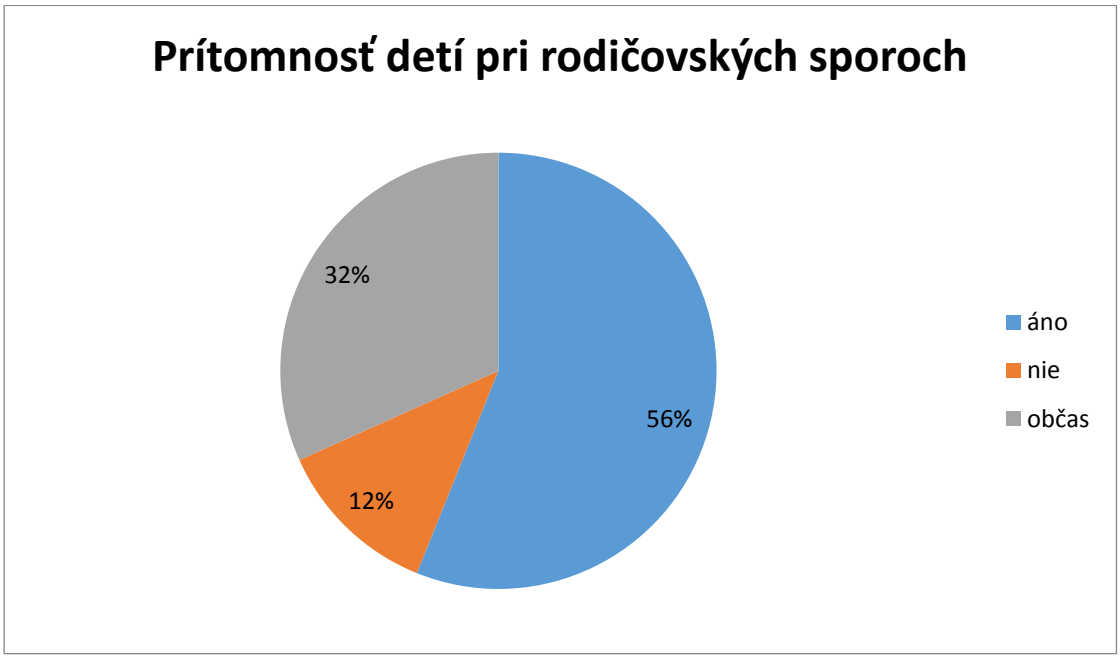

Graf 6: Výsledky dotazníka – Dotazník pre prácu sociálneho pracovníka s rodinou počas rozvodu manželstva (Zdroj: autor práce)

Ako môžeme aj na grafe 6 vidieť, tak väčšina respondentov odpovedala, že ich deti boli prítomné pri ich sporoch alebo konfliktoch. Čo je veľmi alarmujúce, pretože prítomnosť detí pri hádkach, sporoch alebo konfliktoch rodičov môže viesť dieťa k zhoršeniu jeho správania, zhoršeniu prospechu v škole alebo naopak dieťa môže zostať zamĺknuté a trpieť depresiami.

Dotazníková otázka – Komu bolo dieťa po rozvode zverené do starostlivosti?

Vo väčšine prípadov býva dieťa zverené do starostlivosti matky, čiže predpokladáme, že aj v našom výskume sa to potvrdí.

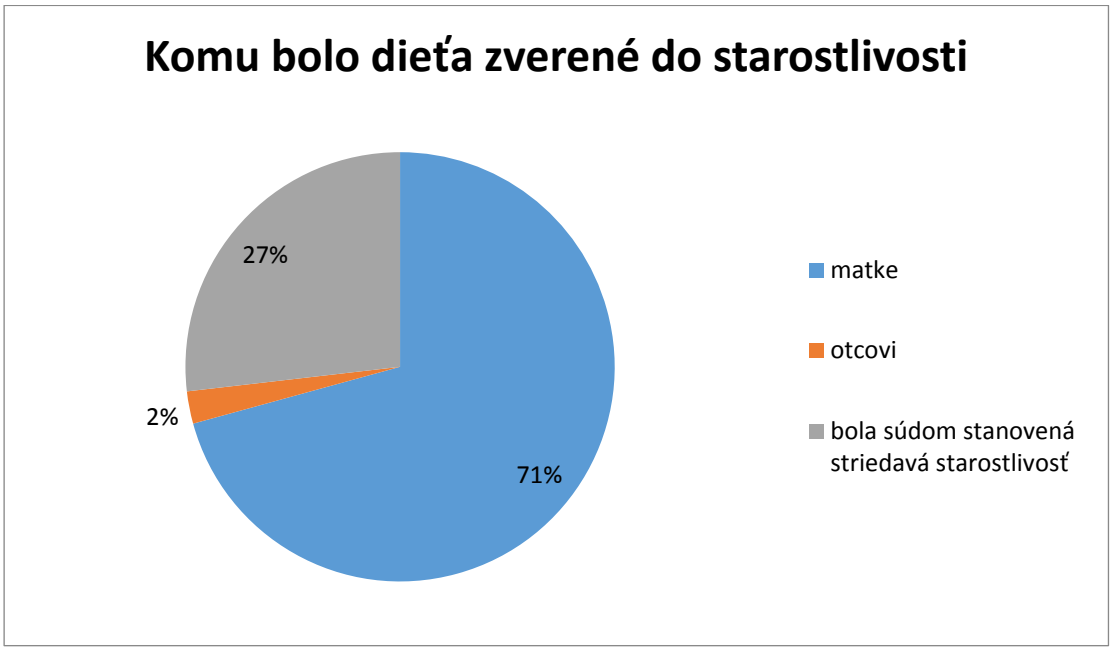

Graf 7: Výsledky dotazníka – Dotazník pre prácu sociálneho pracovníka s rodinou počas rozvodu manželstva (Zdroj: autor práce)

Tak ako sme predpokladali, veľká väčšina respondentov uviedla, že dieťa po rozvode manželstva bolo zverené matke do starostlivosti. Ako sme už aj vyššie spomínali deti sú zverené do starostlivosti matky, pretože matka má zvyčajne vhodnejšie podmienky pre rast a vývoj dieťaťa. Len zriedka býva dieťa zvedené do starostlivosti otcovi, a to vtedy ak matka nejaví záujem o dieťa alebo nie je schopná sa oň postarať.
Taktiež v našom dotazníku uviedlo 11 respondentov, že bola súdom stanovená striedavá starostlivosť.

Dotazníková otázka – Vyhľadali ste počas rozvodu odbornú pomoc?

Pri tejto otázke sme respondentom dali na výber z viacerých možností: sociálny pracovník, pracovník sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, rodinný poradca, mediátor, nevyhľadal/a som odbornú pomoc, iná pomoc – pri tejto možnosti mohli respondenti uviesť koho vyhľadali počas rozvodu. Predpokladáme, že manželia počas rozvodu vyhľadávajú pomoc najviac u sociálneho pracovníka, ktorý rodinu sprevádza počas celého procesu rozvodu manželstva a háji najlepší záujem dieťaťa.

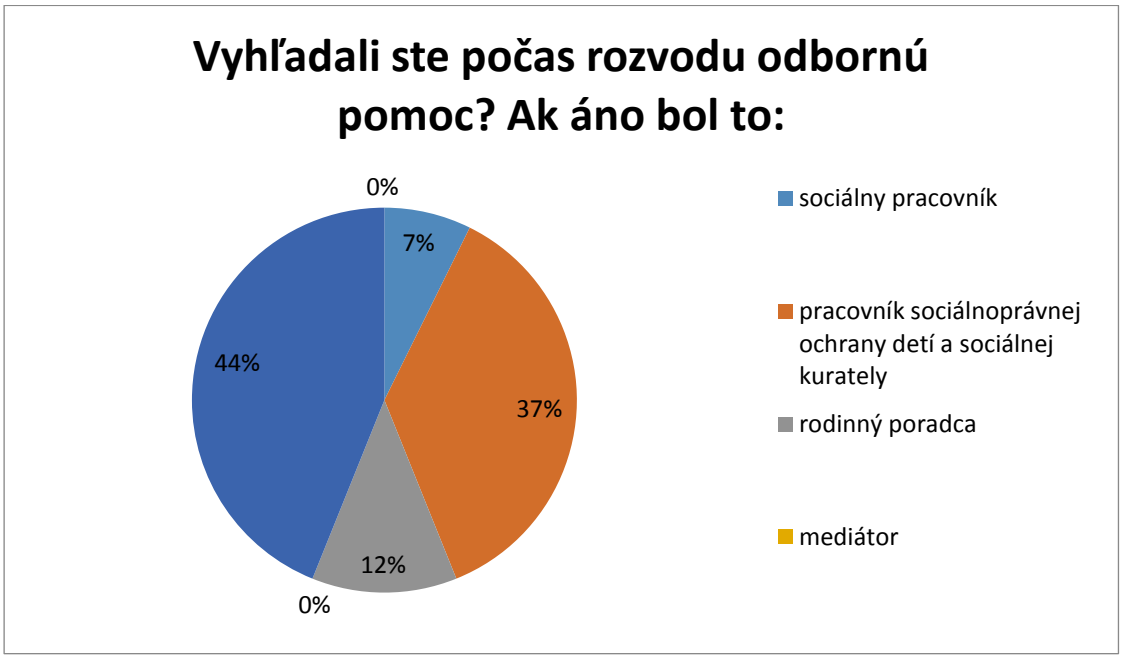

Graf 8: Výsledky výskumu – Dotazník pre prácu sociálneho pracovníka s rodinou počas rozvodu manželstva (Zdroj: autor práce)

Vzhľadom na výsledky nášho dotazníka, sme zistili, že respondenti nevyhľadávali odbornú pomoc počas rozvodu manželstva. Ale 15 respondentov uviedlo, že vyhľadali pomoc pracovníka sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Dotazníková otázka – Kedy sociálny pracovník kontaktoval rodinu?

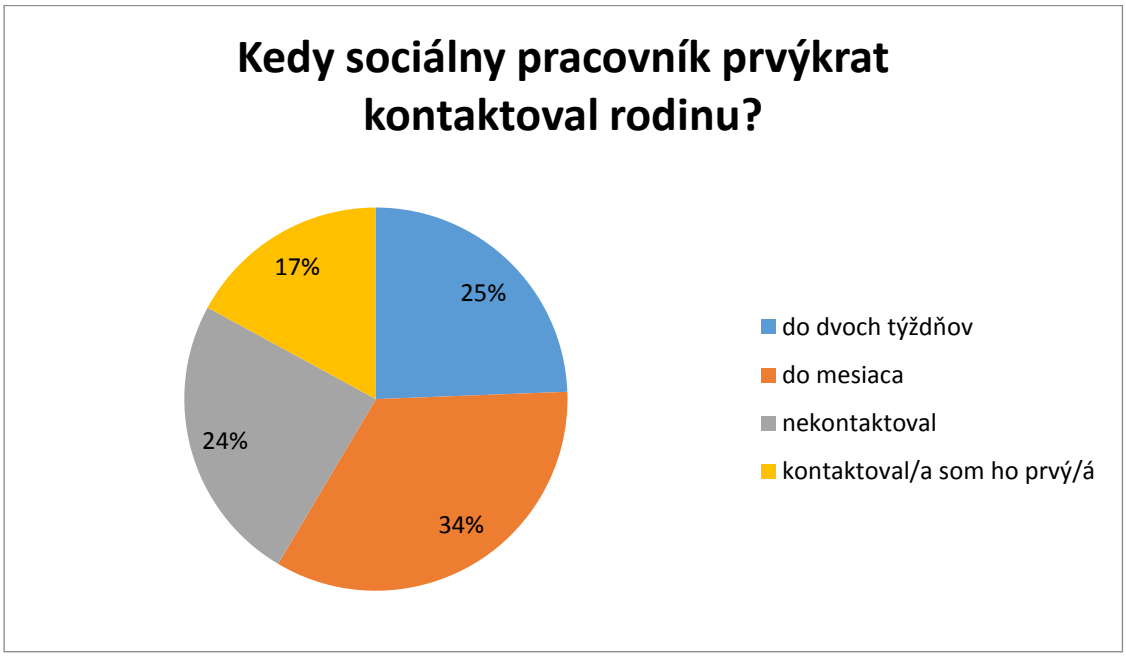

Graf 9: Výsledky výskumu – Dotazník pre prácu sociálneho pracovníka s rodinou počas rozvodu manželstva (Zdroj: autor práce)

Respondenti najčastejšie odpovedali, že ich sociálny pracovník kontaktoval do mesiaca. Zriedka sa stáva, že klient kontaktuje prvý sociálneho pracovníka, tak ako uviedlo len 7 respondentov.

Dotazníková otázka – Ako hodnotíte zastupovanie dieťaťa kolíznym opatrovníkom?

Z nášho pohľadu si myslíme, že je veľmi dôležité, aby záujmy dieťaťa zastupoval niekto nestranný, čo vyplýva aj zo zákona číslo 36/2005 Z. z. § 31 ods. 2 kde je uvedené, že: „Žiadny z rodičov nemôže zastupovať svoje maloleté dieťa, ak ide o právne úkony, pri ktorých by mohlo dôjsť k rozporu záujmov medzi rodičmi a maloletým dieťaťom alebo medzi maloletými deťmi zastúpenými tým istým rodičom navzájom; v takom prípade súd ustanoví maloletému dieťaťu opatrovníka, ktorý ho bude v konaní alebo pri určitom právnom úkone zastupovať.“

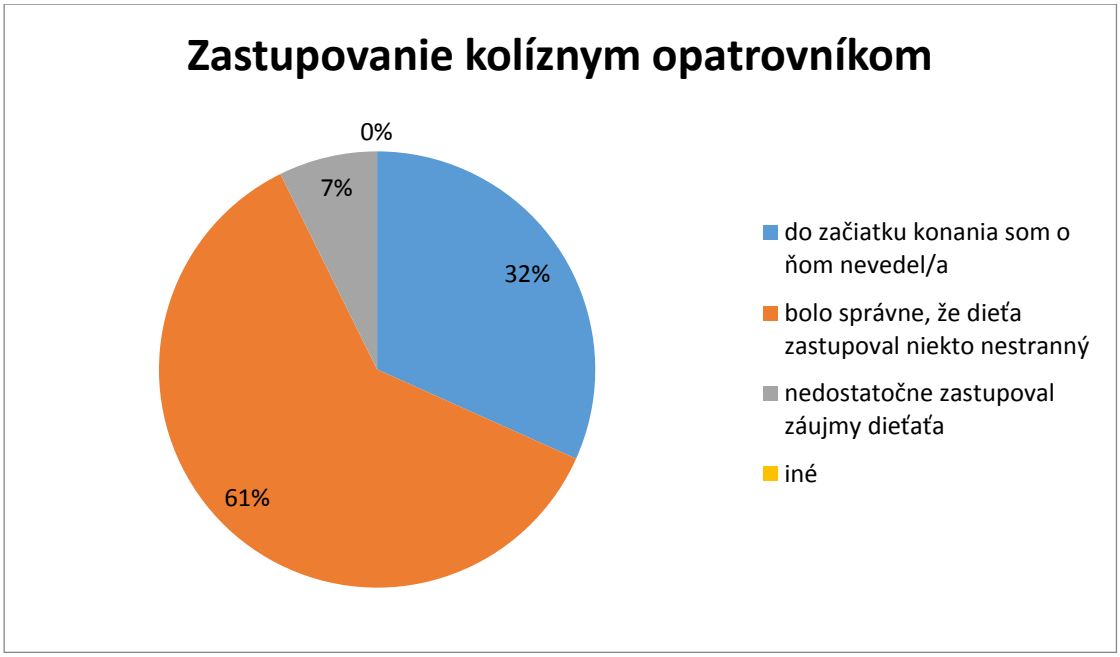

Graf 10: Výsledky výskumu – Dotazník pre prácu sociálneho pracovníka s rodinou počas rozvodu manželstva (Zdroj: autor práce)

Naše tvrdenie sa nám aj potvrdilo, pretože až 25 respondentov uviedlo, že bolo správne, ak dieťa a jeho záujmy zastupoval niekto nestranný. Z tohto dôvodu si dovolíme tvrdiť, že zastupovanie dieťaťa kolíznym opatrovníkom pred súdom má význam.

Dotazníková otázka – Myslíte si, že sociálna práca s rodinou v rozvodom procese má význam?

Predpokladáme, že sociálna práca s rodinou počas rozvodu je dôležitá aj pre respondentov. Pretože počas práce sociálneho pracovníka s takýmto klientom dochádza k výmene názorov, pohľadov čo v konečnom dôsledku môže ešte celý rozvod zvrátiť a manželstvo sa nerozpadne.

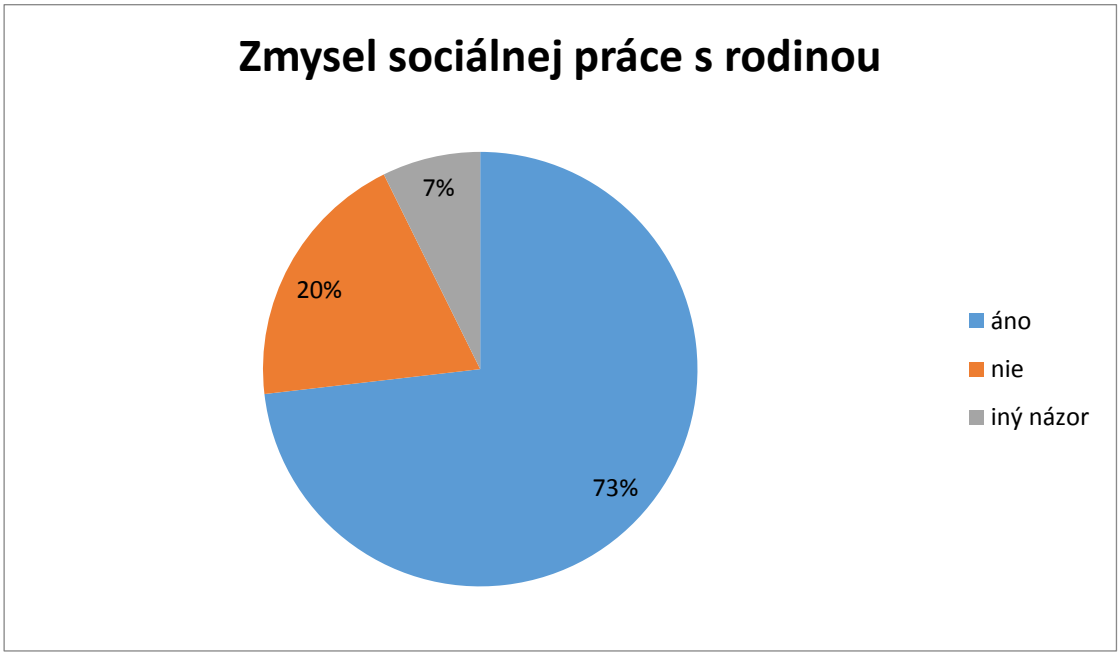

Graf 11: Výsledky dotazníka – Dotazník pre prácu sociálneho pracovníka s rodinou počas rozvodu manželstva (Zdroj: autor práce)

Väčšina respondentov uviedla, že sociálna práca s rodinou v rozvodom procese má význam.

Dotazníková otázka – Čo by ste odporučili iným párom, ktoré sa idú rozvádzať?

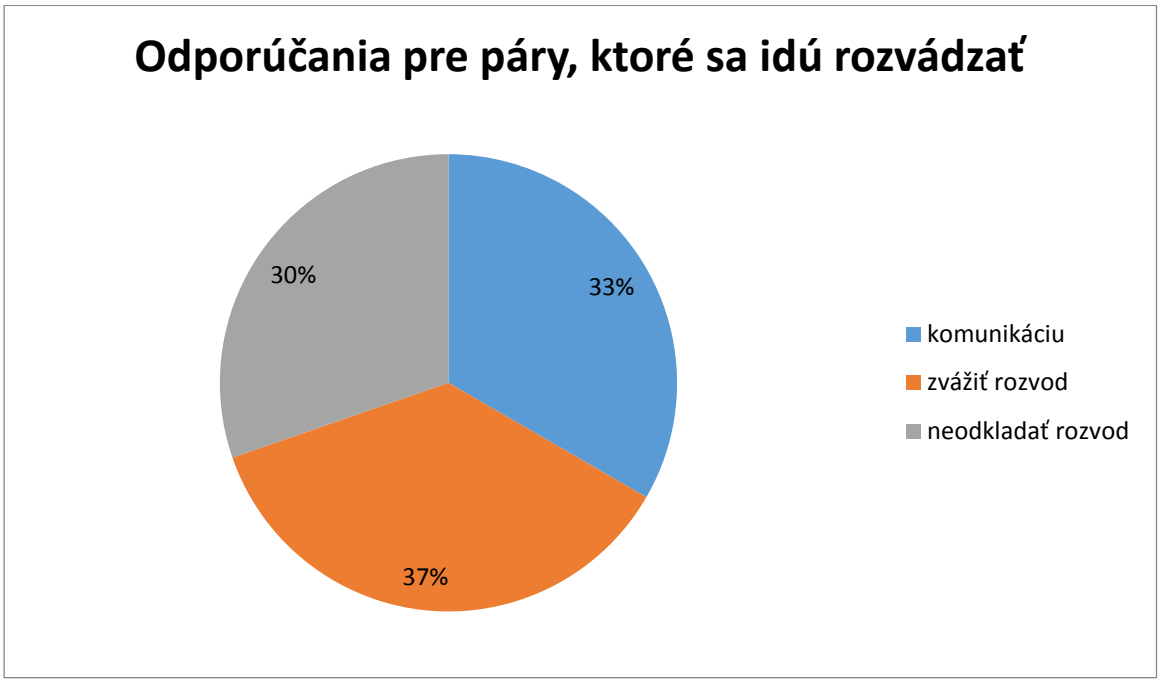

Graf 12: Výsledky dotazníka – Dotazník pre prácu sociálneho pracovníka s rodinou počas rozvodu manželstva (Zdroj: autor práce)

Najčastejšie odporúčanie, ktoré respondenti uviedli bolo zvážiť rozvod a byť si istý či naozaj sa rozviesť chcú. Nasledovala komunikácia, teda komunikovať spolu otvorene a o všetkom, nemať žiadne tajomstvá pred sebou. Pomerne dosť respondentov odpovedalo, aby páry, ktoré sa idú rozvádzať sa rozviedli čím skôr ak to sami tak pociťujú, podľa nich nemá význam sa ďalej trápiť vo vzťahu, ktorý je narušený a rozvrátený a je lepšie ísť každý svojou cestou.

DISKUSIA

Výskum bol tvorený kvantitatívnou formu z dôvodu oslovenia viacerých respondentov a získania viacero názorov a pohľadov na danú problematiku skúmania tejto práce. Výsledky výskumu ukázali, že tak ako sme predpokladali, výskumu sa zúčastnilo viac žien ako mužov.

Výsledky v oblasti roku uzatvorenia manželstva a samotného trvania manželstva nás prekvapil, pretože v nedávnej minulosti sa uzatvárali manželstvá, ktoré boli pevné a trvácne. Na druhú stranu pomerne veľa respondentov uviedlo, že ich manželstvo bolo krátke, dokonca do roka ukončené. V takýchto prípadoch by sme odporučili partnerom, ktorí ešte nie sú zosobášení, aby spolu viacej komunikovali, boli si istí, že je to ten pravý partner/ka, s ktorým/ou chce žiť, prípadne možno aby vyhľadali poradňu, ktorá sa zameriava na prácu s partnermi ešte pred uzavretím manželstva, ktorá by im mohla

pomôcť pri rozhodovaní či vstúpiť do manželstva alebo nie.

Za najčastejší dôvod rozvodu manželstva respondenti uvádzali nevera jedného z partnerov, avšak podľa Analytického centra Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky je najčastejším dôvodom rozpadu manželstva rozdielnosť povâh, názorov a záujmov. V tesnej blízkosti nasleduje nevera jedného z partnerov. (dostupné online: <III.-6-Rozvody_2019_pdf.pdf (ac-mssr.sk)> [cit 2021-09-21]). Práve deti manželov, ktorí prechádzali ťažkou životnou situáciou boli prítomné pri sporoch a konfliktoch rodičov. Nemyslíme si, že je vhodné, aby dieťa bolo vystavované takýmto situáciám, pretože to môže na dieťati zanechať stopy, ktoré nebudú včas riešené a tie môžu prerásť až do depresii alebo môžu dieťa ovplyvniť natoľko, že v dospelosti ich vzťahy môžu byť podobne narušené.

Z výsledkov môžeme vidieť, že dieťa po rozvode manželstva býva vo väčšine prípadov zverené matke, tak ako sa to potvrdilo aj v našom dotazníku. Zopár respondentov uviedlo, že bola súdom stanovená striedavá starostlivosť. Striedavá starostlivosť je stav, keď rodičia maloletého dieťaťa spolu nežijú, ale obaja sa podieľajú na jeho výchove.

Po zhodnotení výsledkov dotazníka, sme prišli na to, že až 25 zo 41 respondentov uviedlo, že zastupovanie dieťaťa kolíznym opatrovníkom pred súdom je správne čo uvádzajú aj viacerí autori.

Podľa jednotlivých respondentov má sociálna práca s rodinou význam, avšak vysoký počet respondentov uviedol, že počas rozvodu nevyhľadali pomoc odborníka či už v podobe sociálneho pracovníka, rodinného poradcu, mediátora alebo iného odborníka, ktorý by im bol nápomocný. Len malé množstvo z celkového počtu respondentov vyhľadalo pomoc prostredníctvom pracovníka sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Vzhľadom k takémuto výsledku by sme odporučili sociálnym pracovníkom, ktorí pôsobia v oblasti práce s rodinou počas rozvodu manželstva, aby sa snažili klientov viacej vyhľadávať alebo zvoliť vhodnú reklamu ako sa presadiť v tejto oblasti. Na druhej strane aj klienti sociálnej práce sa nemusia báť odborných pracovníkov vyhľadávať, pretože sú to práve oni, ktorí im vedia veľakrát aj pomôcť a zachrániť manželstvo. Viacerí sociálni pracovníci pri práci s rodinou sú toho názoru, že klienti málo vyhľadávajú ich pomoc, zväčša prídu klienti do rodinnej poradne už tesne pred rozvodom a sú tak nastavený, že manželstvo chcú ukončiť a prišli len kvôli rodičovskej dohode. Malé množstvo párov čo príde do poradne prichádza s tým, že chce svoje manželstvo zachrániť a nájsť vhodné riešenie ako predísť rozvodu.

Pri otázke čo by respondenti odporučili párom, ktoré sa idú rozvádzať sa niektorí

vyjadrili, predpokladáme, že z ich osobných skúseností, aby pred uvažovaním o rozvode skúsili prehodnotiť vzťah ešte kým neochladnú city medzi manželmi a tak možno prídu na to, že rozvod nie je potrebný. Samozrejme záleží aj od toho ako majú jednotlivci postavené svoje hodnoty a ciele. Jedným z radikálnejších odporúčaní bolo aj netrápiť sa a nezapierať prípadnú neveru a manželstvo čím skôr ukončiť. Traja respondenti navrhovali navštíviť rodinnú alebo manželskú poradňu, ktorá ich dokáže nasmerovať a manželia tak prídu na to či chcú spolu naďalej žiť alebo nie.

ZÁVER

Práca sociálneho pracovníka je veľmi náročná najmä ak jeho klientom je rodina. V práci sme sa zaoberali rodinou ako vzniká a aký má význam. Rozobrali sme rodinu na základe typológie rodiny a funkcií rodiny, ktoré sú dôležité pre emočný vývoj a kvalitu života dieťaťa. Zamerali sme sa na rozvod manželstva, ktorý so sebou prináša mnoho sklamaní nielen pre rozvádzajúcich sa manželov, ale aj pre deti, ktoré tým trpia najviac. Rozvod sa stal prirodzenou súčasťou nášho života. V minulosti ľudia zotrvávali v nefungujúcich manželstvách najprv kvôli deťom a neskôr zo zvyku alebo aby ich ľudia neohovárali. Zistili sme, aké sú najčastejšie príčiny rozvodu manžela a tieto príčiny sa nám aj potvrdili vo výskumnej časti práce. Proces rozvodu manželstva je pre každého z nich bolestivý proces, často ide až pretŕhanie pút, z ktorých následkami sa potom členovia vyrovnávajú, niektorí dlhšie, niektorí kratšie, avšak vždy treba brať zreteľ najmä na maloleté deti, ktoré sú najcitlivejším ohnivkom v procese rozvodu. Vystihli sme aj prácu kolízneho opatrovníka pri zastupovaní maloletého dieťaťa pred súdom počas rozvodu manželstva a s nim spojený aj najlepší záujem dieťaťa. Ako sociálni pracovníci by sme na všetky tieto aspekty mali brať ohľad a prizvať teda aj iných odborníkov z radov lekárstva, psychológie či pedagogiky. Iba spoločne s týmito odborníkmi dokážeme efektívne riešiť každú takúto jednu situáciu a snažiť sa ju vyriešiť v prospech každého zúčastneného. Môžeme im nielen načrtnúť spôsoby ako lepšie zvládať celú túto situáciu, ale i efektívne navrhnúť možné spôsoby riešenia, a to vyhľadanie odbornej pomoci.

Pri rozvode rodičov príde každý člen takejto domácnosti do styku so sociálnym pracovníkom, s ktorým povedie rozhovor či už o tom, čo ho trápi alebo aký má názor na daný problém. Sociálny pracovník po vypočutí všetkých členov domácnosti, teda najmä detí vyhotoví posudok, z ktorého by mali byť jasné potreby dieťaťa. Na tento posudok sudca v značnej miere prihliada pri rozvode rodičov a starostlivosti o deti.

Z výskumnej časti práce je známe, ako respondenti vyhľadávali odbornú pomoc počas ťažkej životnej situácie, v ktorej sa nachádzali

čo bolo aj cieľom našej práce. Faktom je, že respondenti nevyhľadávali odbornú pomoc sociálnych pracovníkov počas rozvodu, ale vidia v tom význam. Z čoho vyplýva, že respondenti by aj vyhľadali pomoc sociálnych pracovníkov ak by o takejto pomoci vedeli alebo ak by im bola odporučená.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Štatistické ročenky. [online]. 2020. [cit 2021-09-21] <III.-6-Rozvody_2019_pdf.pdf (ac-mssr.sk)>

Kontakt na autora:
Monika Dvořáková
e-mail: mdvorakova80@gmail.com